

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wojciechowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

Ławnik SN Arkadiusz Sopata

Protokolant st. inspektor sądowy Marta Brzezińska

przy udziale Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych sędziego Piotra Schaba oraz obrońcy obwinionej sędziego w st. spoczynku J. T.

w sprawie sędzi Sądu Rejonowego [...] w Ł. X. Y.

obwinionej o czyn z art. 107 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na rozprawie w dniu 28 stycznia 2025 r.

zażalenia wniesionego przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych

od postanowienia Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w P. z dnia 15 czerwca 2020 r., sygn. akt [...]

postanowił:

1. uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Ł. do rozpoznania;

2. kosztami postępowania odwoławczego obciążyć Skarb Państwa.

Arkadiusz Sopata Paweł Wojciechowski Maria Szczepaniec

UZASADNIENIE

W dniu 17 października 2019 r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych wniósł do Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w P. wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej sędziego Sądu Rejonowego dla Ł. – Wdzewa w Ł. X. Y., która została obwiniona o to, że:

w okresie od 23 listopada 2018 r. do 26 czerwca 2019 r. w Ł. dopuściła się oczywistej i rażącej obrazy przepisów prawa – art. 51 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 k.p.c. w zw. z art. 111 § 1 k.r.o. i art. 109 § 1 i 2 pkt 5 k.r.o., w ten sposób, że rażąco uchybiając terminowi na podjęcie czynności w sprawie o sygn. akt [...] Sądu Rejonowego [...] w Ł., w związku z ustaleniami kuratora sądowego przeprowadzonymi w drodze wywiadu środowiskowego dotyczącymi małoletniej I. K. (B.), wskazującymi na zasadność wszczęcia postępowania w przedmiocie władzy rodzicielskiej J. K. i K. B. wobec tej małoletniej, przez swą opieszałość doprowadziła do ponad 7-miesięcznej beczynności w przedmiotowym postępowaniu, skutkującej dopuszczeniem do sytuacji przebywania małoletniej I. K. (B.) w warunkach stwarzających realne zagrożenie dla jej zdrowia i życia, w wyniku nieprawidłowego sprawowania wobec niej władzy rodzicielskiej przez J. K. i K. B., co doprowadziło do konieczności interwencji pracownika I. w Ł. oraz funkcjonariusza Komendy Miejskiej Policji w Ł., tj. o przewinienie dyscyplinarne z art. 107 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: „u.s.p.”).

Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2020 r., sygn. akt [...] Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w P., na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. i art. 110 § 3 u.s.p. nie uwzględnił wniosku obrońcy obwinionej X. Y. o uznanie się niewłaściwym i przekazanie sprawy Pierwszej Prezes Sądu Najwyższego celem wyznaczenia sądu dyscyplinarnego (pkt 1); na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. umorzył postępowanie wobec obwinionej X. Y. o ww. opisany czyn, tj. o przewinienie dyscyplinarne z art. 107 § 1 u.s.p. (pkt 2); na podstawie art. 133 u.s.p. obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania.

W dniu 24 lipca 2020 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego) Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych wniósł zażalenie na postanowienie Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w P. z dnia 15 czerwca 2020 r.,

sygn. akt [...] zaskarżając je w całości na niekorzyść obwinionej sędzi X. Y. Na podstawie art. 438 pkt. 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. zaskarżonemu postanowieniu zarzucił mającą wpływ na treść zaskarżonego postanowienia obrazę przepisów postępowania, tj. art. 128 u.s.p. w zw. z art. 17 § 1 pkt. 9 k.p.k. w zw. z art. 112 § 1 u.s.p., polegającą na przyjęciu przez Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w P., wbrew przepisom prawa i regułom ich wykładni, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych i jego Zastępcy nie byli uprawnieni do prowadzenia sprawy dyscyplinarnej sędziego sądu rejonowego, a w konsekwencji na przyjęciu, że organom tym nie przysługiwały przymioty uprawnionego oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym, co skutkowało nieuzasadnionym przyjęciem negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela i umorzeniem postępowania przeciwko obwinionej sędzi sądu rejonowego. Na podstawie art. 121 § 4 u.s.p. wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w P. do merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie jest zasadne i zasługiwało na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Najwyższego, zasadny jest zarzut Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, iż Sąd I instancji dopuścił się obrazy art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 112 § 1 u.s.p. w zw. z art. 128 u.s.p., uznając, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych i jego Zastępcy nie byli uprawnieni do prowadzenia sprawy dyscyplinarnej sędziego sądu rejonowego, a w konsekwencji na przyjęciu, że organom tym nie przysługiwały przymioty uprawnionego oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym, co skutkowało nieuzasadnionym przyjęciem negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela i umorzeniem postępowania przeciwko obwinionej sędzi X. Y.

Zgodnie z treścią art. 112 § 1 u.s.p. oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a także

zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach apelacyjnych i zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach okręgowych. Z literalnej wykładni tego przepisu wynika, że oskarżycielem przed sądem dyscyplinarnym jest Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz jego zastępcy różnych szczebli. Oznacza to, że wszyscy zastępcy wskazani w art. 112 § 1 u.s.p. wykonując uprawnienia oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym, zastępują Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych.

Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego uprawnionym oskarżycielem przed sądem dyscyplinarnym we wszystkich sprawach jest rzecznik dyscyplinarny bądź zastępca rzecznika dyscyplinarnego (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 14 marca 2002 r., SNO 3/02; z 18 października 2022 r. II ZOW 42/22).

Powyższe stanowisko Sądu Najwyższego jest nadal aktualne i nie podważa go treść pozostałych obowiązujących przepisów, istotnych z punktu widzenia przedmiotowego zagadnienia, przede wszystkim art. 112 § 2 u.s.p. W myśl tego przepisu, w sprawach sędziów sądów apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. W sprawach pozostałych sędziów sądów okręgowych, a także prezesów oraz wiceprezesów sądów rejonowych uprawnionym oskarżycielem jest zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie apelacyjnym, a w pozostałych sprawach sędziów sądów rejonowych oraz asesorów sądowych - zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie okręgowym.

Należy zwrócić uwagę, iż Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych jest jeden i co jest z tym związane z oczywistych względów nie ma możliwości realizowania funkcji oskarżyciela w sprawie każdego sędziego. Z tego względu ustawodawca wprowadził funkcje zastępców rzecznika dyscyplinarnego, których kompetencje zostały określone w art. 112 § 2 u.s.p. Zauważyć należy, że zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie okręgowym, jest zarazem zastępcą rzecznika dyscyplinarnego jedynie w zastrzeżonym dla niego

obszarze, a więc jest oskarżycielem w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów rejonowych (z wyłączeniem prezesów i wiceprezesów sądów rejonowych). Nie jest jednak zastępcą np. zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym. Z tego względu zakres obowiązków zastępców rzecznika dyscyplinarnego działających przy sądach okręgowych i apelacyjnych został tak określony, by obowiązki te pozostawały ze sobą w relacji wykluczania. Tak samo należy postrzegać relację kompetencji oskarżycielskiej zastępców rzeczników działających przy sądach apelacyjnych i okręgowych w sprawach sędziów sądów apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych. Oskarżycielami w tych sprawach są bowiem wyłącznie Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. Oznacza to, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych może w takich sprawach być zastępowany jedynie przez Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, nie zaś przez zastępców działających przy sądach okręgowych i sądach apelacyjnych.

Dodatkowo podkreślić należy, iż art. 112 u.s.p. dotyczy zarówno „spraw dyscyplinarnych” *sensu stricto*, jak i innych spraw np. spraw delibacyjnych (art. 80 u.s.p. i art. 106zd u.s.p.), w przedmiocie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych (art. 129 u.s.p.), lub zarządzenia o przerwie w wykonywaniu czynności (art. 130 § 1 u.s.p.). Określa on przede wszystkim ogólną właściwość oskarżycielską poszczególnych rzeczników dyscyplinarnych (określonych szczegółowo w art. 112d u.s.p.) w oparciu o kryterium podmiotowe (funkcja lub stanowisko obwinionego). Jednakże pośrednio wynika z niego także ogólna właściwość miejscowa i rzeczowa rzecznika dyscyplinarnego w ww. sprawach sędziów. Skoro bowiem Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych posiadają – jak wynika z generalnej zasady określonej w art. 112 § 2 u.s.p. - wyłączne uprawnienia oskarżycielskie przed sądami dyscyplinarnymi w sprawach sędziów sądów apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych, to w stosunku do tych osób na terenie całego kraju posiadają oni wyłączne uprawnienia do podejmowania czynności i kierowania wniosków do

właściwego miejscowo sądu dyscyplinarnego. Podobnie kształtuje się ogólna właściwość miejscowa i rzeczowa zastępców rzeczników dyscyplinarnych działających przy sądach apelacyjnych i okręgowych.

Natomiast szczególna właściwość rzeczowa i miejscowa Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych wynika z art. 114 § 1 u.s.p. i art. 112a § 1a i § 3 u.s.p. Zgodnie z treścią pierwszego z powołanych przepisów, rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności wyjaśniające na żądanie Ministra Sprawiedliwości, prezesa sądu apelacyjnego lub prezesa sądu okręgowego, kolegium sądu apelacyjnego lub kolegium sądu okręgowego, Krajowej Rady Sądownictwa, a także z własnej inicjatywy. Wobec braku jakichkolwiek ograniczeń ustawowych w tym zakresie, przyjąć należy, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych muszą na żądanie uprawnionego organu lub mogą z własnej inicjatywy podjąć czynności wyjaśniające w każdym wypadku i w stosunku do każdego sędziego sądów powszechnych, a w razie stwierdzenia podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, przeprowadzić to postępowanie, przedstawić zarzut i skierować do sądu dyscyplinarnego wnioski o ukaranie (bądź odmówić wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub je umorzyć). Ponadto - zgodnie z art. 112a § 1a i § 3 u.s.p. - jest on uprawniony do przekazania prowadzonej sprawy - na każdym etapie - zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym lub okręgowym, jak też przejąć prowadzone przez nich sprawy do własnego prowadzenia. W sprawach prowadzonych przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych w trybie art. 114 § 1 u.s.p., jak też przejętych do prowadzenia w trybie art. 112a § 1a i § 3 u.s.p., niewątpliwie przysługuje mu szczególne uprawnienie oskarżycielskie przed sądem dyscyplinarnym (art. 112 § 1 u.s.p.), co stanowi odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 112 § 2 u.s.p. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 października 2022 r. II ZOW 42/22; z 8 lutego 2023 r. II ZOW 44/22).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy zauważyć, że zgodnie z art. 114 § 1 u.s.p. sprawę z własnej inicjatywy prowadził

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. Zgodnie z treścią powołanego przepisu był on zobowiązany do podjęcia czynności wyjaśniających, a w związku ze stwierdzeniem podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, przeprowadzić je i skierować wniosek o ukaranie do sądu dyscyplinarnego (art. 114 § 2 -8 u.s.p.). W świetle art. 112 § 1 u.s.p. nie ma żadnej wątpliwości, że Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych przysługiwały uprawnienia oskarżycielskie. Wobec powyższego wnioskowanie Sądu I instancji o braku ustawowych uprawnień Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych do wszczęcia i prowadzenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko obwinionej sędzi sądu rejonowego X. Y. oraz do skierowania skargi w postaci wniosku o ukaranie, jest niewątpliwie błędne.

Z tego względu postawiony w zażaleniu Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych zarzut naruszenia przez Sąd dyscyplinarny art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 112 § 1 u.s.p. w zw. z art. 128 u.s.p. należało uznać za trafny, a jego konsekwencją jest uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Jednocześnie wobec zmiany właściwości rzeczowej sądów dyscyplinarnych I instancji, do której doszło w toku niniejszego postępowania odwoławczego, Sąd Najwyższy przekazał sprawę Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Ł.. Obwiniona jest bowiem sędzią Sądu Rejonowego [...] w Ł., a zgodnie z treścią art. 110 § 3 u.s.p. do rozpoznania spraw wymienionych w § 1 pkt 1 lit. a, właściwy miejscowo jest sąd dyscyplinarny, w okręgu, którego pełni służbę sędzia objęty postępowaniem.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy po uchyleniu zaskarżonego postanowienia, przekazał sprawę dyscyplinarną obwinionej sędzi sądu rejonowego X. Y. Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Ł. do rozpoznania, a nie Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w P., o co wnosił Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, gdyż ten ostatni Sąd, po stwierdzeniu braku swojej właściwości, również tak by postąpił (por. art. 110 § 1 pkt 1 lit. a i § 3 u.s.p. oraz art. 35 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.).

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Ł. uwzględniając powyższe zapatrywanie prawne przeprowadzi w zawisłej sprawie postępowanie rozpoznając ją merytorycznie.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy rozstrzygnął jak na wstępie.

[M. T.]

[r.g.]

Arkadiusz Sopata Paweł Wojciechowski Maria Szczepaniec